

संपादकीय

॥ न मे भक्त प्रणश्यति ॥

राज्याच्या आकडेवारीने बेरोजगारीवर शिक्षामोर्तब

विरोधाभास किंवा वस्तुस्थितीचा विपर्यास हीच राजकारण्यांच्या स्वभावाची प्रमुख लक्षणे म्हणावी लागतात. त्यांच्या या चित्रविचित्र लक्षणांविषयी नाईलाजाने का होईना वारंवार लिहिण्याची वेळ येते. सत्तेच्या किंवा अधिकाराच्या जोरावर सामान्य माणसाचा बुद्धीभेद करायचा. वस्तुस्थिती समोर येऊ द्यायची नाही, किंवा आहे त्या वस्तुस्थितीचे वेगवेगळे अर्थ, संदर्भ लावून त्याचा विपर्यास करायचा. असे प्रकार सातत्याने घडत राहातात. असाच विपर्यास करणारा प्रकार सध्या देशातल्या बेरोजगारीबाबत सुरू आहे. सरकारच्या सांख्यिकी आयोगाने गेल्या पंचेचाळीस वर्षांचा विक्रम मोडणारी बेरोजगारी सध्या देशात असल्याचा एकाअर्थी गौप्यस्फोटच केला. परंतु ज्यांच्याकडे या सरकारचे नेतृत्व आहे. त्या पंतप्रधानांनी गेल्या पाच वर्षांत कोट्यवधी रोजगार निर्माण झाल्याचा छातीठोकपणे दावा केला. संसदेच्या अर्थसंकल्पीय अधिवेशनात राष्ट्रपतींच्या अभिभाषणाबद्दल आभारदर्शक ठराव मंजूर केला जातो. त्याच्या समारोपाचे भाषण करताना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी त्यांच्या सरकारच्या कामाचा पाढा वाचला. तब्बल शंभर मिनीटे केलेल्या भाषणात त्यांनी बेरोजगारीचा आरोप जरी फेटाळून लावला असला तरी या बेरोजगारीवर शिक्षामोर्तब करणारी ही आकडेवारी महाराष्ट्र सरकारनेच उघड केली आहे. चार महिन्यापूर्वी महाराष्ट्र सरकारने कर्मचाऱ्यांच्या महाभरतीची घोषणा केली. त्यापैकी चार हजार चारशे जागांसाठी जाहिराती अर्ज दाखल झाले. म्हणजेच तब्बल ७ लाख ८८ हजार अर्ज राज्यसरकारकडे आले आहेत. म्हणजे सरासरी एका जागेसाठी १७८ अर्ज असे त्याचे प्रमाण पडते. जागा साडेचार हजार. आणि नोकरी मागणारे अर्ज तब्बल आठ लाख हे प्रमाण पाहिल्यानंतर महाराष्ट्रात काय किंवा देशात काय बेरोजगारी कशा प्रकारची आहे हे वेगळे सांगण्याची गरजच उरत नाही. हीच परिस्थिती देशभर आहे. असे असताना पंतप्रधान कोट्यवधींच्या नोकऱ्या दिल्याचा दावा करित असतील तर त्यातला फोलपणाही सिध्द होतो. किंवा वस्तुस्थिती काय आहे हे महाराष्ट्राच्या आकडेवारीवरून स्पष्ट होते आणि ह्याच वस्तुस्थितीचा विपर्यास करणारी राजकारण्यांची मनोवृत्ती असते. अशा या विरोधाभास निर्माण करणाऱ्या आकडेवारीमुळे किंवा या भाषणांमुळे सामान्य माणसाचा सहजपणे बुद्धीभेद केला जातो. खरी परिस्थिती त्याच्यापर्यंत पोहचू दिली जात नाही.

महाराष्ट्राची आकडेवारी

महाराष्ट्रातल्या सरकारी महाभरतीची ही झलक पाहिल्यावर राज्यातल्या सामाजिक परिस्थितीवरही आपोआप प्रकाश पडतो. कारण ज्या ४,४०० जागांसाठी इच्छुकांनी अर्ज केले आहेत त्याची वर्गवारीदेखील आकडेवारीनिशी उपलब्ध झाली आहे. यात सर्वाधिक अर्ज वनसंरक्षक या जागेसाठी केले गेले. त्याची संख्या चार लाख तीन हजार आहे. केवळ १ हजार २१८ जागा असताना या एकाच विभागातल्या नोकरीसाठी सव्वाचार लाख लोकांनी अर्ज करावेत. यावरून पदवीधर नसलेल्यांचे राज्यातले प्रमाण आणि वनविभागातल्या नोकरीसाठी तरूणांनी दिलेली पसंती हा मुद्दादेखील

विचार करण्यासारखा ठरतो. वनखात्यातली नोकरी कदाचित अधिक सोयीची वाटत असली पाहिजे. त्या खालोखाल लेखाविभाग म्हणजेच अकाउंट्स, क्लार्क किंवा ज्युनियर ऑडिटरसाठी १ लाख ७ हजार तरूणांनी अर्ज केले आहेत. त्यावरून बीए, बीकॉम किंवा एमए, एमकॉम असूनही नोकऱ्या मिळत नसल्याने तरूणांनी या सरकारी नोकरीकरिता गर्दी केलेली दिसून येते. इथेसुध्दा केवळ ९५९ जागा असताना पावणेदोन लाख विद्यार्थ्यांनी अर्ज करण्याचा विक्रमच ठरतो. त्यापाठोपाठ १ हजार ४१६ कृषीसेवक या पदासाठी ८२ हजार ३०७ अर्ज आले आहेत. कृषीप्रधान देशात शेतीपेक्षा शेतीखात्यामध्ये नोकरी मिळवणाऱ्यांचेही प्रमाण वाढत असल्याचे या आकडेवारीवरून दिसून येते. सार्वजनिक बांधकाम खात्यात कनिष्ठ अभियंत्याच्या ४०५ जागा रिकाम्या असताना तब्बल ५८ हजार अर्ज प्राप्त झाले आहेत. भ्रष्टाचाराने बदनाम झालेल्या या खात्यात बेरोजगार अभियंत्यांनी स्वतःची वर्णी लावून घेण्यासाठी हा प्रयत्न केलेला दिसून येतो. सर्वाधिक कमी जागा या मत्स्य विभागात आहेत. केवळ ७९ जागा रिकाम्या असून त्याकरिता ५९१ अर्ज केले गेले आहेत. यावरून मत्स्य उद्योग किंवा मत्स्य शेतीकडे सरकारचेही लक्ष नसल्याचे स्पष्ट होते. कोकणासारखा इतका विस्तीर्ण समुद्र किनारा लाभला असताना मत्स्य उद्योगाकडे किंवा मत्स्य शेतीकडे सरकारनेच पाठ फिरवली असल्याचे यावरून स्पष्ट होते. विविध खात्यातल्या रिकाम्या जागा आणि त्यासाठी आलेले बेरोजगारांचे अर्ज पाहिल्यावर जिथे लवकर नोकरी मिळू शकते तिथे गर्दी झालेली दिसून येते. ही वर्गवारी राज्यातील समाजाच्या आर्थिक स्थितीचीही नकळतपणे कल्पना देऊन जाते.

समस्या जेव्हा वेदना होतात

राज्याची ही आकडेवारी देशातील बेरोजगारीच्या वेदनेची प्रत्यक्ष कबुली म्हणावी लागते. थोड्याफार फरकाने हीच परिस्थिती देशभर पाहायला मिळते. कदाचित ही वस्तुस्थिती सरकारपुढे आणून देण्याचे काम सरकारच्या सांख्यिकी आयोगाने केली होती. गेल्या पाच वर्षांत प्रचंड प्रमाणात वाढलेल्या बेरोजगारीचा पंचनामाच आयोगाने आपल्या अहवालात केला होता. परंतु राजकारण्यांना किंवा सत्ताधऱ्यांना आपले अपयश किंवा सत्यपरिस्थिती लोकांसमोर कधीच येऊ द्यायची नसते. कारण काहीतरी दडवल्याशिवाय राजकारणाचे डाव पूर्ण होत नसतात. मग तो विषय बेरोजगारीचा असो. किंवा देशातील कायदा सुव्यवस्थेचा असो. एवढेच नव्हे तर ज्या विकासाचे हमखासपणे राजकारण केले जाते. त्याबाबतही असेच अर्थसत्य समोर येत असते. सत्ता टिकणे टिकवणे आपले अधिकार शाबूत राहाणे याकरिता ज्या काही खेळी केल्या जातात. त्यात अशा प्रकारे बुद्धीभेद करणे दडलेले असते. शेवटी समाजाला त्याच्या स्वतःच्या संवेदना असतात. भावना असतात आणि मग अशा बेरोजगारीसारख्या किंवा गरीबी, महागाईसारख्या समस्याही वेदना होऊन बोलू लागतात. या ना त्या मागिने ही वस्तुस्थितीसुध्दा समाजाच्या आणि सरकारच्याही लक्षात येत असते. बेरोजगारीच्या प्रश्नावर अगदी तसेच घडते आहे.